

Foarte aproape de Lhasa, pe malul stâng al fluviului Yarlung Tsangpo (Brahmaputra), se întâlnește o Sahara în miniatură ale cărei dune albe înaintează de la o zi la alta, invadând tot mai mult ținutul. În pofida lanțului de munți care le taie calea, nisipurile au ajuns deja în valea râului Kyi Chu și pulberea lor fină începe să se acumuleze de-a lungul gardurilor care înconjoară palatul de la țară al lui Dalai Lama, Norbuling.

Dincolo de pitoreasca mănăstire Dorje Drak începe curând un adevărat deșert. Mai întâi se zăresc de departe, strânse la poalele munților, câteva, puține la număr, ferme ale căror ogoare au fost acoperite aproape în întregime de nisip, după care toate urmele de locuințe sau de culturi agricole dispar. Cât vezi cu ochii, se întind numai nisipuri ondulate de un alb orbitor. Cerul foarte albastru, fără un nor, soarele arzător, reverberația orbitoare aproape că mi-au dat impresia de a mă afla în Djerid, dar, dacă peisajul prilejuia o oarecare analogie cu deșertul african, *gustul* aerului era complet diferit. Rămânea același gust al înălțimilor tibetane, cu delicioasa ușurățate pe care i-o conferă altitudinea de 3.000 de metri.

Numeroase legende, unele foarte vechi, altele aproape recente, se referă la această regiune, iar în multe locuri sunt arătate vestigiile unor fapte miraculoase. Printre acestea, unul dintre cele mai remarcabile este o stâncă gigantică proptită în picioare, izolată în matca fluviului. Acum câteva secole, acest colos, se spune, și-a luat zborul din India și s-a îndreptat prin văzduh spre Tibet. Care era scopul neobișnuitei sale călătorii? Povestea nu-l precizează. Poate că a fost impresionat de frumusețea calmă a imensei văi, de fluviul ei albastru, de cerul azuriu și, cuprins de admirație, s-a oprit, odihnindu-și trupul uriaș pe nisip. Oarecum ar sta lucrurile, fapt e că și-a încheiat zborul hoinar și, de atunci, pradă unui extaz neîntrerupt, a rămas aici, singuratic, cu picioarele scăldate de apele fluviului.

Am ajuns la Samye pe înserat.

Aspectul regiunii era cam același, pătrunzător și misterios ca al unei ființe căreia i-a sunat ceasul.

Văzusem, în deșertul Gobi, acea disperare mută zugrăvită pe chipul lucrurilor care urmează să fie înghițite și privirea deznădăjduită a floricelelor a căror corolă se umple cu pulberea ucigațoare; dar, lângă Samye, vagi influențe oculte păreau să se îmbine cu acțiunea cât se poate de simplă a forțelor naturii, iar tristețea inspirată de peisajul melancolic se nuanța cu o neliniște surdă, aproape cu spaimă.

Samye, o oază pe jumătate încercuită, cufundată pașnic în amintirile strălucitului ei trecut sau ajunsă, poate, la detașarea supremă, privește cum se ridică în jur marea fatală, gata s-o înece. Munții înalți din jurul mănăstirii sunt deja învăluiți, aproape până la creste, într-un lințoliu de nisip și chiar în poartă niște mici dune, din care ies capetele jalnice ale unui șir de copaci, ocupă locul pe unde odinioară trecea o alee.

Gompa este împrejmuțată cu un zid spoit cu var, având deasupra nenumărate *chörten*-uri miniaturale – câteva mii, probabil – dispuse la distanțe egale unele de altele. Dincolo de acestea se înalță alte *chörten*-uri, albe sau verzi, și acoperișurile aurite ale câtorva temple.

Prima impresie, la apusul soarelui, era neobișnuită și încântătoare, ușor ireală. Pierdută în mijlocul aceluia ținut muribund, mănăstirea evoca ideea unei cetăți magice, creată de un vrăjitor.

De fapt, Samye chiar a fost clădită de un magician care, potrivit legendei, a construit-o în mod miraculos.

Samye este unul dintre cele mai celebre locuri istorice din Tibet. Prin secolul al VIII-lea al erei noastre, aici a fost înălțată prima mănăstire budistă din „Țara Zăpezilor”¹.

Cronicile tibetane spun că demonii din ținut se împotriveau construcției și dărau în fiecare noapte ceea ce lucrasă zidarii în timpul zilei. Celebrul magician Padmasambhava nu numai că a reușit să-i împiedice să-și continue activitățile distructive, ci i-a făcut și servitorii săi supuși. Demonii înșiși au terminat construirea mănăstirii, în doar câteva nopți.

1. O tradiție afirmă că niște budiști veniți din India au întemeiat o mănăstire în Tibet în jurul anului 11 al erei noastre, dar nici o dovadă sigură nu o confirmă.

Această legendă ar putea proveni din transformarea fantezistă a unui fapt real. Este suficient să-i recunoaștem în „demonii” îndârjiți să împiedice înălțarea mănăstirii pe adepții vechii religii a Tibetului: adepții tradiției Bön împotriva cărora a luptat Padmasambhava în tot timpul șederii lui în Tibet și cu care mai degrabă a ajuns la un acord decât i-a învins.

Multă vreme, Samye a fost sediul unor *lama* puternici. Înțemeierea sectei „bonetelor galbene” și poziția predominantă pe care au dobândit-o membrii acesteia în calitate de cler oficial i-au redus treptat importanța. Totuși, alte lamaserii care, la fel ca Samye, aparțineau „bonetelor roșii” au rezistat cu mai mult succes în fața rivalilor lor, iar ruina completă a celebrei mănăstiri a lui Padmasambhava trebuie să fi avut și alte cauze. Istoria le explică în parte, dar unii văd aici, la fel ca în invadarea progresivă de către nisipuri a regiunii înconjurătoare, acțiunea unor forțe oculte. Indiferent care este adevărul, Samye e astăzi aproape abandonată, iar numărul călugărilor risipiți prin vasta sa incintă abia dacă depășește treizeci.

Multe case, odinioară locuite de clerici, sunt acum ocupate de arendași laici ai mănăstirii și transformate în ferme. Un număr și mai mare au rămas în ruină ori s-au transformat în grămezi de dărâmături. Totuși, în mijlocul acestei paragini, câteva temple continuă să fie bine întreținute.

Operă a unui magician, Samye a rămas impregnată de spiritul fondatorului ei. Locul miroase a vrăjitorie până în cele mai mici coltoane și, în umbra crepusculară, chiar și animalele nevinovate care se întorc la grajduri au un aer bizar și răutăcios de creaturi diabolice deghizate.

De fapt, mănăstirea îl adăpostește pe unul dintre cei mai mari ocultiști și cele mai mari oracole oficiale din Tibet: *lama* Chökyong, al cărui sediu este templul în care se află *Ougs khang*.

Ougs khang înseamnă „Casa suflului vital”. Tibetanii numesc astfel o încăpere unde, cred ei, este adus suflul vital al unor ființe care tocmai au murit. Unii afirmă că „suflurile” tuturor ființelor care mor în lume sosesc la Samye, câtă vreme alții, mai modești, restrâng această procesiune fantastică la „suflul” celor care au murit în regiune, inclusiv în Lhasa.

O categorie aparte de oameni, cunoscuți pentru efectuarea acestei munci, se însărcinează să transporte „suflul” din locul unde se zace trupul pe care l-a părăsit până la Samye.

Trebuie să se înțeleagă că individul realizează acest transport inconștient, în timpul somnului sau în stare de transă, fără contribuția corpului său material și fără a pleca din locul unde se află. În plus, el nu păstrează nici o amintire a acestor călătorii.

Voi adăuga, pentru aceia dintre cititorii mei care s-ar putea simți înclinați să-și rădă cam prea tare de tibetani, că și în țările noastre există, chiar și în ziua de azi, oameni care își imaginează că, în anumite nopți, călătoresc în țări îndepărtate, și totuși, la fel ca transportatorii de „suflu vital”, nu rămân niciodată cu vreo amintire despre peripecțiile acestor excursii.

Cea mai universală comuniune nu este oare aceea a superstiției?

Motivul pentru care „suflurile” sunt aduse la Samye este explicat de faptul că demonii de sex feminin numiți *Sengdongma* („față-de-leu”) și-au ales ca loc de reședință această mănăstire, unde ocupă un apartament în templul locuit de *lama*-oracol și de zeul autohton Pekar.

Acest apartament stă închis tot timpul. Într-una din camerele lui, complet goală, sunt depuse un fund de lemn și un cuțit ritual cu lama curbată. Înarmați cu aceste două instrumente, demonii *Sengdongma* ciopârțesc „suflurile”.

Ciopârțirea unui „suflu” este, desigur, o ispravă cu totul extraordinară, dar tibetanii se străduiesc să-i dovedească realitatea, în stilul lor propriu.

Fundul de lemn și cuțitul stau un an în bârlogul diavolițelor, după care sunt luate și înlocuite cu instrumente noi. Or, se spune că, în acel moment, se poate constata că lama vechiului cuțit este știrbită și subțiată, iar scândura e zgâriată și tocită de atâta folosință.

Ougs khang-ul a dat naștere multor povești în măsură să provoace coșmaruri. Acestea înfățișează luptele duse de „suflurile” întemnițate și torturate în *Ougs khang* și relatează înfiorătoare aventuri cu evadări, pe parcursul cărora „suflurile” care scapă fug îngrozite prin țară, urmărite de diavolițele flămânde.

Locuitorii mănăstirii Samye povestesc că, noaptea, se aud uneori în *Ougs khang* gemete, râsete, țipete și zgomotul pe care-l

scoate cuțitul în contact cu fundul de lemn. Totuși, în ciuda acestei vecinătăți demonice, tibetanii, țărani și călugări, dorm cât se poate de liniștiți în bizara mănăstire.

În timpul șederii mele la Samye, n-am uitat să vizitez în detaliu tot ce se poate vedea din *Ougs khang*. În fața intrării în apartament se găseau niște saci de piele reprezentând învelișurile invizibile în care sunt aduse „suflurile”. Ușa propriu-zisă era închisă cu mai multe zăvoare enorme și sigilată cu pecetea lui Dalai Lama.

Această ușă trebuie să fie deschisă, în principiu, o dată pe an, pentru a-i permite lui *lama* Chökyong să schimbe cuțitul și fundul de lemn rituale. Din ceea ce mi-a declarat unul dintre demnitarii ecleziastici ai templului, această regulă nu mai este respectată cu strictețe, iar schimbarea ustensilelor folosite de demonii *Sengdongma* se efectuează astăzi mai rar.

De asemenea, pe vremuri se recomanda ca Chökyong să fie însoțit de un călugăr atunci când intra în sălașul demonilor. Această opțiune i-a fost retrasă în urma unei drame stranii.

Într-o zi, se povestește, în momentul când *lama* Chökyong, după ce schimbase obiectele rituale, se pregătea să iasă din apartamentul demonilor *Sengdongma* împreună cu intendentul lui, acesta din urmă a simțit că era ținut de *zen*, ca pentru a fi împiedicat să plece. „*Kushog, kushog!*”, a strigat el, îngrozit, adresându-i-se lui *lama*. „Cineva mă trage de *zen!*”

Cei doi s-au întors. Au văzut că încăperea era goală. Continuându-și drumul spre ușă, *lama* a trecut pragul, iar intendentul era gata să-l urmeze, când a căzut pe podea, mort.

De atunci, *lama* Chökyong este singurul autorizat să înfrunte pericolele oculte din *Ougs khang*. Se presupune că inițierea pe care a primit-o și formulele magice al căror secret numai el îl cunoaște îl ajută să se păzească de ele.

Posedații otrăvitori

Dacă demonii *Sengdongma* se complac în a toca „suflurile vitale”, unii dintre frații lor întru fapte rele se servesc de „posedați” otrăvitori inconștienți pentru a-și procura victime.

Prin tot Tibetul circulă nenumărate istorisiri privitoare la acești otrăvitori, făcându-i să tremure pe călătorii care se tem încontinuu să nu-l întâlnească pe vreunul dintre ei.

Această funcție stranie de „paznic ereditar al otrăvii” le revine în primul rând femeilor.

Care otravă? Nimeni nu știe exact. Nu este nici una dintre otrăvurile naturale, vegetale sau minerale, ci probabil un amestec de ingrediente amintind de filtrele din Evul Mediu. Sau, mai probabil, această otravă nu există decât în imaginație. Femeia o păstrează, se spune, sub sânii, într-un săculeț, dar acest săculeț nu a fost văzut de nimeni, nici măcar când cea despre care se presupune că-l poartă e dezbrăcată. De fapt, se garantează că săculețul e invizibil, iar acest mister nu face decât să sporească groaza pe care o inspiră.

Când sosește momentul să se administreze otrava, cel sau cea care o ține asupra sa nu se poate sustrage acestei obligații și acționează în stare de transă.

În lipsa unui trecător care să se ofere în acel moment, posedatul trebuie să-i servească băutura cea rea unui prieten sau unei rude. Se povestesc, pe șoptite, cazuri groaznice ale unor mame care și-au otrăvit unicul fiu, ale unor soți care au fost obligați să întindă vasul cu ceai fatal unei femei iubite, luată de soție în ajun. Iar dacă în apropierea otrăvitorului nu e nimeni sau dacă cei cărora le sunt oferite alimentele ori băuturile otrăvite le refuză, posedatul este constrâns să ingereze el însuși otrava.

Am văzut un om care declara că fusese eroul unei întâmplări stranii cu această otravă.

Călătorea și, pe drum, a intrat într-o fermă pentru a cere de băut.

Stăpâna casei i-a preparat bere, turnând apă fiartă peste grăunțe fermentate puse într-un vas de lemn¹. Apoi a urcat la etajul superior.

Rămas singur, călătorul a remarcat cu uimire că, în vasul de lemn, berea fierbea în clocot. Această fierbere anormală indică, după tibetani, prezența otrăvii.

Alături, pe foc, se afla cazanul plin din care femeia scosese apa pe care o turnase peste grăunțe. Acea apă continua să fiarbă;

---

1. Acesta este obiceiul tibetanilor din Himalaya, care consumă berea caldă.